

Liubomyra Iliichuk – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary Education Pedagogy, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Research interests: the quality of higher education, monitoring of the quality of higher education, the quality of educational work of higher education institutions, modern trends in ensuring the quality of the pre-service primary school teachers' professional training.

Любомира Ілійчук – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)

Наукові інтереси: якість вищої освіти, моніторинг якості вищої освіти, якість освітньої діяльності ЗВО, сучасні тенденції забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів

ORCID 0000-0003-4274-6903

ResearcherID AHE-9858-2022

E-mail: liubomyra.iliichuk@pnu.edu.ua

THE INDICATORS FOR ENSURING THE QUALITY OF THE PRESERVICE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING UNDER THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

ПОКАЗНИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the preservice primary school teachers' professional training under the conditions of distance learning, to find out the attitude of the applicants for higher education to distance learning and their level of satisfaction with the quality of the organization of online education in a higher education institution, to identify the advantages and disadvantages of online education, to develop the recommendations for improving the distance learning system, which is a necessary condition for ensuring the quality of the provision of the educational services in a higher education institution.

Methodology. A complex of the following methods was used in the study: theoretical (systematic analysis of the scientific literature and regulatory documents on the research problem; induction, deduction, systematization and generalization of the theoretical and empirical data to reveal the theoretical and methodological foundations of the research, making well-founded conclusions and recommendations); empirical (questionnaires, conversations, purposeful observation); statistical (methods of the mathematical processing of the experimental data in order to ensure the reliability and objectivity of the obtained research results).

Scientific novelty. In the article a comprehensive study of the peculiarities of the preservice primary school teachers' professional training under the conditions of distance learning have been carried out. The author revealed the attitude of the applicants for higher education to distance learning, their level of satisfaction with the quality of the organization of online education and the

digital tools used in the educational process. The assessment of the effectiveness of the educational process under the conditions of distance learning has been carried out. The advantages and disadvantages accompanying the online learning process have been clarified. The recommendations for improving the distance learning system in higher education institutions have been developed.

Conclusions. The modern information society is characterized by a significant impact of digital technologies on all spheres of social life, and especially the education system. The issue of using digital tools in education became especially relevant during the pandemic and continues to deepen under the conditions of modern global challenges. In the context of finding the constructive ways of implementing the educational policy, overcoming the threats and solving the problems related to the ability of the Ukrainian universities to ensure the quality of the organization of the educational process under the conditions of distance learning, it is important to identify the level of satisfaction of the applicants for higher education with the processes related to the organization of distance learning. The results obtained during the research will be useful for the scientific community and other interested parties for further improvement of the distance learning system in higher education institutions.

Key words: distance learning, professional training, preservice primary school teachers, higher education institution, quality of higher education.

Мета статті – розкрити особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання, з'ясувати ставлення здобувачів вищої освіти до дистанційного навчання і рівень їх задоволеності якістю організації онлайн навчання у закладі вищої освіти, виявити переваги і недоліки навчання в онлайн режимі, розробити рекомендації щодо удосконалення системи дистанційного навчання, що є необхідною умовою забезпечення якості надання освітніх послуг у закладі вищої освіти.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс таких методів: теоретичні – системний аналіз наукової літератури і нормативних документів з проблеми дослідження; індукція, дедукція, систематизація та узагальнення теоретичних й емпіричних даних для розкриття теоретико-методологічних засад дослідження, формулювання обґрунтованих висновків і рекомендацій; емпіричні – анкетування, бесіда, спостереження; статистичні – методи математичної обробки експериментальних даних з метою забезпечення вірогідності і об'єктивності отриманих результатів дослідження.

Наукова новизна. У статті здійснено комплексне дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання. Автором виявлено ставлення здобувачів вищої освіти до дистанційного навчання, рівень їх задоволеності якістю організації онлайн навчання та цифровими інструментами, що застосовуються в освітньому процесі. Здійснено оцінку результативності освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. З'ясовано переваги та недоліки, що супроводжують процес навчання в онлайн режимі. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення системи дистанційного навчання у закладах вищої освіти.

Висновки. Сучасне інформаційне суспільство характеризується значним впливом цифрових технологій на всі сфери суспільного життя, а особливо систему освіти. Питання використання цифрових інструментів в освіті особливо актуалізувалося під час пандемії і продовжує поглиблюватися в умовах сучасних глобальних викликів. Важливим у контексті пошуку конструктивних шляхів реалізації освітньої політики, подолання загроз і вирішення проблем, пов'язаних зі спроможністю українських університетів забезпечити якість організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання є виявлення рівня задоволеності здобувачів вищої освіти процесами, пов'язаними із організацією дистанційного навчання. Результати, отримані у ході дослідження, будуть корисними для наукової спільноти та інших зацікавлених сторін для подальшого вдосконалення системи дистанційного навчання у закладах вищої освіти.

Ключові слова: дистанційне навчання, професійна підготовка, майбутні учителі початкової школи, заклад вищої освіти, якість вищої освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Початок XXI століття характеризується стрімким переходом людства від індустріального до інформаційного суспільства, у якому відбувається обмін інформацією за межами просторових, часових і політичних кордонів, здійснюється взаємопроникнення культур, коли будь-якому співтовариству відкриваються широкі можливості для самоідентифікації та утвердження власної унікальної культури, а кожній особистості створюються сприятливі умови для розвитку і самовдосконалення (Ягупов, 2019, с. 4). Інформаційне суспільство визначається різким зростанням ролі знань та інформації, що є важливими стратегічними ресурсами будь-якого суспільства. Воно забезпечує прискорений розвиток усіх сфер суспільного життя, економіки та виробництва, створюючи сприятливі умови для підвищення рівня освіченості громадян, формування висококваліфікованих фахівців для потреб ринку праці.

Необхідною умовою конкурентоздатності національної системи вищої освіти є її якість, ефективність освітньої діяльності та управління. Відтак забезпечення якості її оцінювання і постійне вдосконалення є однією з ключових цілей стратегічного розвитку вищої освіти. Швидка зміна моделі надання освітніх послуг з очної на дистанційну стала одним із найсерйозніших викликів для системи освіти. Ця криза дала потужний поштовх для пошуку ефективних технологій дистанційного навчання, спричинила унікальні можливості для оцінки потенціалу та вдосконалення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти на підставі імплементації світового та українського досвіду, кращих практик підготовки компетентного фахівця в умовах дистанційного навчання (Ілійчук, 2022, с. 133).

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Активні наукові пошуки щодо організації дистанційного навчання розпочалися у 70-90 роках XX століття. Серед закордонних науковців, які досліджували означену проблему, Ч. Ведемейер (C. Wedemeyer), Р. Деллінг (R. Delling), Д. Кіган (D. Keegan), А. Кларк (A. Clarke), М. Мур (M. Moore), О. Пітерс (O. Peters), Ф. Саба (F. Saba), М. Томсон (M. Thomson), Б. Холмберг (B. Holmberg). В основу методологічного підходу до дистанційного навчання дослідниками закладено гуманні цінності, розвиток самосвідомості особистості, емпатійність тощо. Так, Б. Холмберг зосереджує свою увагу на емпатії під час дистанційного

навчання. Науковець переконує, що цього обов'язково варто дотримуватися діалогу і взаємодії між учасниками освітнього процесу (Holmberg, 2007). Цінними для нашого дослідження є напрацювання Д. Куліч та А. Янкович (Kulić, & Janković, 2022), у яких представлені результати аналізу експериментальних даних із проблем упровадження онлайн навчання із використанням цифрових інструментів, розкрито перспективи дистанційного навчання у закладах вищої освіти під час COVID-19.

Концептуальні засади дистанційної освіти висвітлено у працях українських дослідників О. Василенко, П. Дмитренка, Т. Калужної, В. Колос, К. Корсака, Ю. Пасічника. Питання організації і впровадження дистанційного навчання є предметом вивчення наукових розвідок О. Базелюка, В. Кухаренка, С. Литвинової, Л. Майбороди, О. Муковіз, Л. Петренко. Різні аспекти дистанційного навчання схарактеризовано у наукових дослідженнях В. Бондаренко, А. Гуржія, М. Жалдака, І. Козубовської, В. Олійника, Н. Сакович, П. Стефаненка, А. Хуторського, А. Чефранової. Аналіз тенденцій розвитку дистанційного навчання в Україні та у світі здійснено у працях С. Березенської, К. Бугайчук, Р. Гуревича, М. Кадемії, Г. Козлакової, В. Кухаренка, О. Рибалко, Н. Сиротенко, Б. Шуневича та ін. Особливий інтерес для нашої наукової розвідки становить дослідження Ю. Ненко, Н. Кубальної і Я. Снісаренко, у яких здійснено оцінку ефективності дистанційного навчання у закладах вищої освіти України, висвітлено негативні і позитивні сторони запровадження онлайн навчання, схарактеризовано перспективи і ключові підходи до вирішення проблем дистанційного навчання у вищій освіті (Nenko, Kybalna, & Snisarenko, 2020), а також теоретико-методологічні погляди на означену проблему В. Кухаренка і В. Бондаренка (2020).

Однак, незважаючи на значний науковий доробок з означеної проблеми, дистанційне навчання є явищем багатовимірним, змінним у часі та технологіях, а відтак потребує постійного дослідження, виявлення проблем і їх аналізу, пошуку ефективних шляхів удосконалення дистанційного навчання, що є необхідною умовою забезпечення якості вищої освіти.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у розкритті особливостей професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання, з'ясуванні ставлення здобувачів вищої освіти до дистанційного навчання і рівня їх задоволеності якістю організації онлайн навчання у закладі вищої освіти, у

виявленні переваг і недоліків навчання в онлайн режимі, у розробленні рекомендацій щодо удосконалення системи дистанційного навчання, що є необхідною умовою забезпечення якості надання освітніх послуг у закладі вищої освіти.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного та експериментального дослідження. У процесі дослідження використано комплекс таких методів: теоретичні – системний аналіз наукової літератури і нормативних документів для виявлення стану розробленості проблеми й перспектив її подальшого дослідження; індукція, дедукція, систематизація та узагальнення теоретичних та емпіричних даних, що стало основою для порівняння поглядів науковців на досліджувану проблему, розкриття теоретико-методологічних засад дослідження, визначення логіки наукової розвідки, формулювання обґрунтованих висновків і рекомендацій щодо удосконалення системи дистанційного навчання у закладах вищої освіти; емпіричні – анкетування, бесіда, цілеспрямоване спостереження для виявлення особливостей, переваг і недоліків професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання; статистичні – методи математичної обробки експериментальних даних з метою забезпечення вірогідності та об'єктивності отриманих результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Визначальною світовою тенденцією останнього десятиріччя є тенденція розвитку інформаційного суспільства. В Україні здійснено низку заходів, спрямованих на інформатизацію національної економіки, широке запровадження інформаційних технологій у різні сфери суспільного життя. Це стосується також інформатизації освітньої галузі, зокрема у напрямі використання цифрових технологій для удосконалення організації освітнього процесу і покращення управління в закладах освіти, створення та функціонування низки освітніх реєстрів й освітніх інформаційних систем, за допомогою яких відбувається збір, обробка та зберігання різноманітної статистичної й адміністративної інформації. Беззаперечно, що сучасна освітня галузь уже не зможе функціонувати без використання інформаційних технологій, що своєю чергою призводить до проведення глобальних реформ і модернізації системи освіти на всіх етапах і рівнях.

У 2020 році світова спільнота зіштовхнулася із глобальним викликом, зумовленим пандемією COVID-19. Поши-

рення коронавірусу SARS-CoV-2 стало каталізатором глобальних процесів цифрової трансформації у всіх сферах суспільного життя. Умовно розділивши світ на «до і після», вона спричинила низку медичних, політичних та економічних проблем усесвітнього масштабу. Про це йдеться, зокрема, у Концептуальній записці ООН «Освіта в епоху COVID-19 та у наступний період», де наголошено, що пандемія призвела до найбільшого в історії «збою» у функціонуванні систем освіти (*Policy Brief*, 2020). Для освіти ця криза стала, з одного боку, стимулом для розробки і впровадження інноваційних освітніх технологій, зокрема технологій дистанційного навчання, а з іншого – індикатором проблем в освітній галузі, що потребують подальшого наукового обґрунтування і вирішення.

Упродовж 2020-2021 років з метою аналізу ефективності запровадження технологій дистанційного навчання та оцінки якості організації освітнього процесу у закладах вищої освіти були проведені відповідні дослідження, організовані Державною службою якості освіти України. Під час їх реалізації здійснювалось анонімне опитування науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти та представників адміністрацій закладів вищої освіти задля виявлення досягнень і можливих проблем, пов'язаних із використанням цифрових інструментів онлайн навчання, та особливостей організації дистанційного навчання загалом. Аналіз результатів цих досліджень (*Інформаційно-аналітична Довідка*, 2020; *Аналітична Довідка*, 2021) виявив, що у перші місяці дистанційного навчання освітня галузь у цілому зберегла стійкість функціонування, однак значна частина закладів вищої освіти у цей період не змогла забезпечити колишню якість та ефективність. Проблеми, пов'язані із впровадженням дистанційного навчання, що з'явилися навесні 2020 року та не були вирішені повною мірою до його закінчення, у 2021 році поступово врегулювалися. У 2022 році у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії на територію України та неможливістю багатьох закладів вищої освіти працювати офлайн, продовжується процес пошуку ефективних шляхів удосконалення системи дистанційного і змішаного навчання.

З метою дослідження ефективності дистанційного навчання майбутніх учителів початкової школи, з'ясування ставлення здобувачів вищої освіти і рівня їх задоволеності якістю організації онлайн навчання у закладі вищої освіти, виявлення переваг і недоліків навчання в онлайн режимі, а також для пошуку шляхів

подальшого вдосконалення системи дистанційного навчання у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника здійснено анкетування здобувачів. Його результати представлено у цій науковій розвідці. Упродовж травня 2022 р. проведено опитування здобувачів вищої освіти денної форми навчання спеціальності 013 Початкова освіта, у якому взяли участь 186 осіб.

Анкетування проводилось анонімно за допомогою Google Forms. Незважаючи на те, що збір даних в обраному форматі мав певний рівень суб'єктивізму в особистих оцінках, вибірка є достатньо репрезентативною. Анкета містила запитання, що дозволили виявити таке: ставлення здобувачів до дистанційного навчання; їхню

задоволеність як споживачів освітніх послуг якістю організації онлайн навчання та технологіями дистанційного навчання; найбільш ефективні інструменти і засоби дистанційного навчання; результативність освітнього процесу в умовах дистанційного навчання; переваги та недоліки, що супроводжують навчання в онлайн режимі.

Одне із важливих завдань дослідження – зафіксувати ставлення здобувачів вищої освіти до дистанційного навчання. Встановлено, що більшість респондентів має позитивне ставлення до такого формату навчання (63,4%). Водночас негативне і нейтральне ставлення до навчання в онлайн режимі продемонстрували 22,1% і 14,5% відповідно (рис. 1).

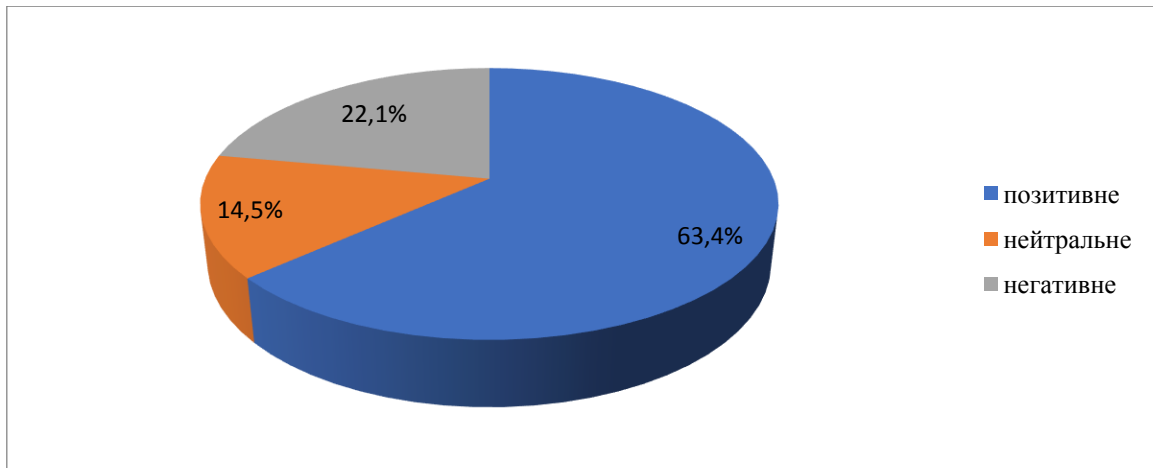

Рис. 1. Ставлення здобувачів вищої освіти до дистанційного навчання

Під час проведеного дослідження виявлено рівень задоволеності здобувачів якістю організації дистанційного навчання. За результатами опитування, повністю задоволеними якістю онлайн навчання виявилось 31,2% осіб, здебільшого задово-

леними – 43,5%, не в повній мірі задоволеними – 19,4% і незадоволеними – 5,9% респондентів (рис. 2). Зазначене свідчить про високу оцінку здобувачами вищої освіти якості організації освітнього процесу в дистанційному форматі.

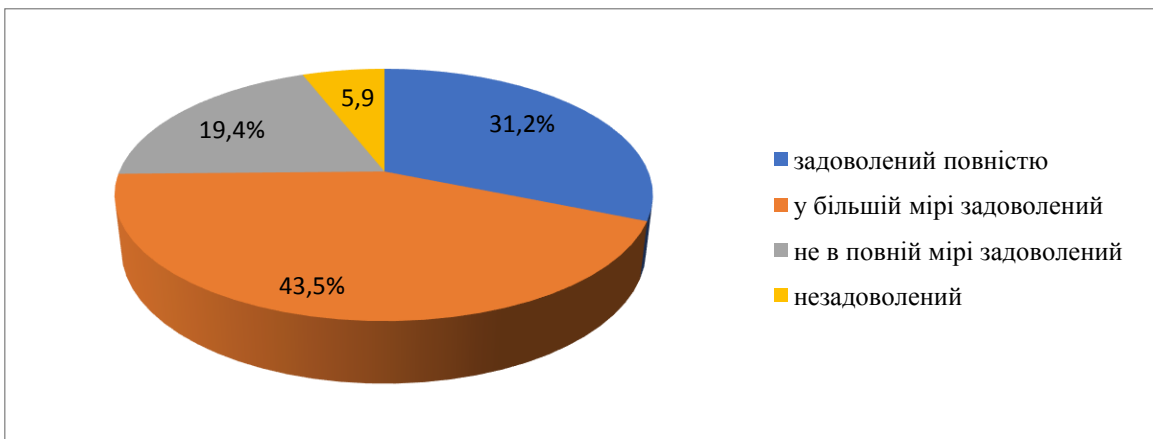
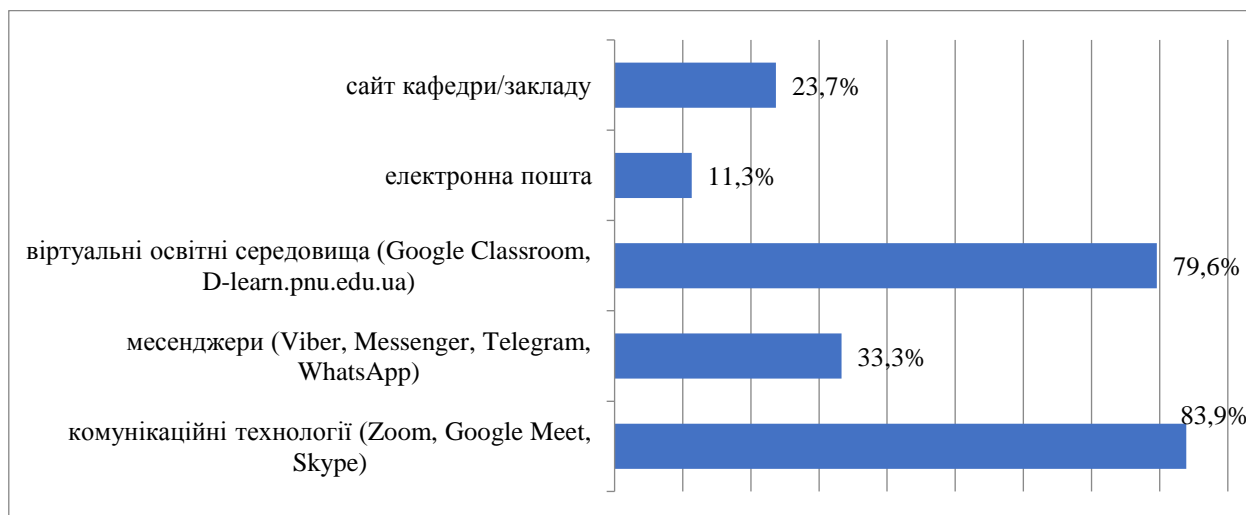

Рис. 2. Рівень задоволеності здобувачів вищої освіти якістю організації дистанційного навчання

Аналіз результатів дослідження показав, що найбільш ефективними інструментами та засобами організації дистанційного навчання здобувачі вважають засоби відеозв'язку (Zoom, Google Meet, Skype) – 83,9% респондентів, віртуальні освітні середовища (Google Classroom, D-learn.pnu.edu.ua) – 79,6%, месенджери (Viber, Telegram, WhatsApp тощо) – 33,3%. Лише незначна частина здобувачів відзначила сайт кафедри/

закладу (23,7%) та електронну пошту (11,3%) (рис. 3). Окрім того, під час дослідження з'ясовано, що в освітньому процесі найчастіше використовується сервіс Zoom, рідше – Google Meet і зовсім рідко – Skype. Щодо віртуальних освітніх середовищ, то в університеті широко застосовується платформа D-learn (d-learn.pnu.edu.ua), а також Google Classroom.

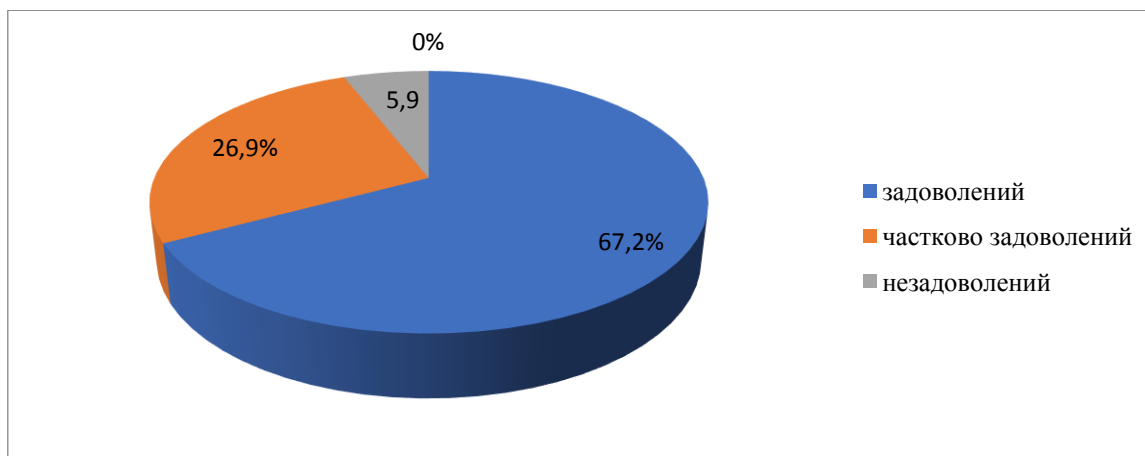

Рис. 3. Найбільш ефективні інструменти та засоби організації дистанційного навчання

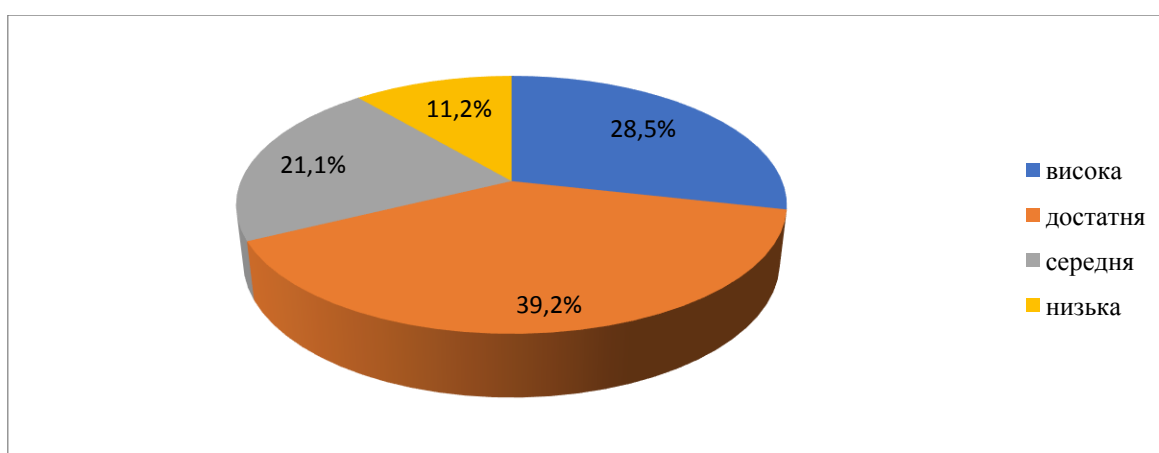
Одним із завдань анкетування було з'ясувати рівень задоволеності здобувачів технологіями дистанційного навчання, що використовуються у процесі проведення лекційних, семінарських, практичних і лабораторних занять, забезпечення зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу, організації самостійної роботи, проведення поточного й підсумкового контролю знань. Отримані результати показали, що 67,2% респондентів висловили повну і 26,9% – часткову задоволеність застосовуваними технологіями (рис. 4). Слід зазначити, що у процесі дослідження виявлено, що під час проведення занять науково-педагогічні працівники використовують синхронні засоби навчання (Zoom, Google Meet, Skype). Для організації самостійної роботи здобувачів, проведення поточного і підсумкового контролю знань широко застосовуються асинхронні засоби навчання, зокрема освітні платформи Google Classroom і D-learn.pnu.edu.ua, на яких розміщено навчальні матеріали, презентації, тести, словники тощо. Щодо

оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на всіх етапах організації освітнього процесу, то у ході дослідження з'ясовано, що контроль в основному здійснюється за допомогою онлайн-тестування, опитування через відеозв'язок, виконання завдань, розміщених на освітніх платформах. Загалом респонденти підтвердили факт здійснення моніторингу успішності та якості отриманих знань, проведення поточного і підсумкового контролю із використанням цифрових інструментів дистанційного навчання.

У ході дослідження оцінка результативності освітнього процесу в умовах дистанційного навчання здійснювалась за чотирма показниками (висока, достатня, середня, низька). Встановлено, що більшість респондентів визнала результативність високою (28,5%) і достатньою (39,2%). Менша частка опитаних визначає результативність організації освітнього процесу в онлайн режимі середньою (21,1%) і низькою (11,2%) (рис. 5).

Рис. 4. Рівень задоволеності здобувачів вищої освіти технологіями дистанційного навчання

Рис. 5. Оцінка результативності освітнього процесу в умовах дистанційного навчання

Важливим завданням дослідження було виявити переваги і недоліки дистанційного навчання. Відповідаючи на питання анкети, здобувачі мали можливість обирати відповіді із запропонованого списку без обмеження кількості вибору або пропонувати власний варіант відповіді. Далі представлені результати проведеного опитування.

Аналіз відповідей здобувачів показав, що перевагами дистанційного навчання є такі: гнучкість у виборі найбільш зручних умов для навчання (64,5%); можливість поєднання роботи і навчання (24,2%); підвищення мотивації до самонавчання (19,4%); опрацювання навчальних матеріалів на різних онлайн-платформах (28,5%); зручність у плануванні власного часу і темпу навчання (61,3%); доступність навчальних матеріалів упродовж вивчення курсу (42,5%); можливість опрацювання електронних версій навчальних матеріалів (40,3%); збільшення часу на самостійне вивчення матеріалу та самоосвіту (16,1%) (рис. 6).

Отримані результати дослідження дозволили виявити не тільки переваги, але й недоліки дистанційного навчання, до яких здобувачі віднесли такі: відсутність безперервного доступу до мережі інтернет (42,5%); складність засвоєння навчального матеріалу (26,9%); відсутність необхідних навичок роботи з різними інструментами і засобами дистанційного навчання (27,4%); недостатня мотивація навчання (32,3%); надмірна кількість завдань для самостійної роботи (24,7%); ризик необ'єктивного оцінювання (35,5%); відсутність особистого «живого» контакту між учасниками освітнього процесу (53,8%); низький рівень самоорганізації, самодисципліни та самоконтролю (37,6%); погіршення стану здоров'я, спровоковане тривалою роботою за комп'ютером (30,1%); обмеження в отриманні практичних навичок (19,4%); недостатня якість і обсяг навчальних матеріалів, розміщених на освітніх платформах (16,1%); відсутність належного технічного забезпечення (22,6%) (рис. 7).

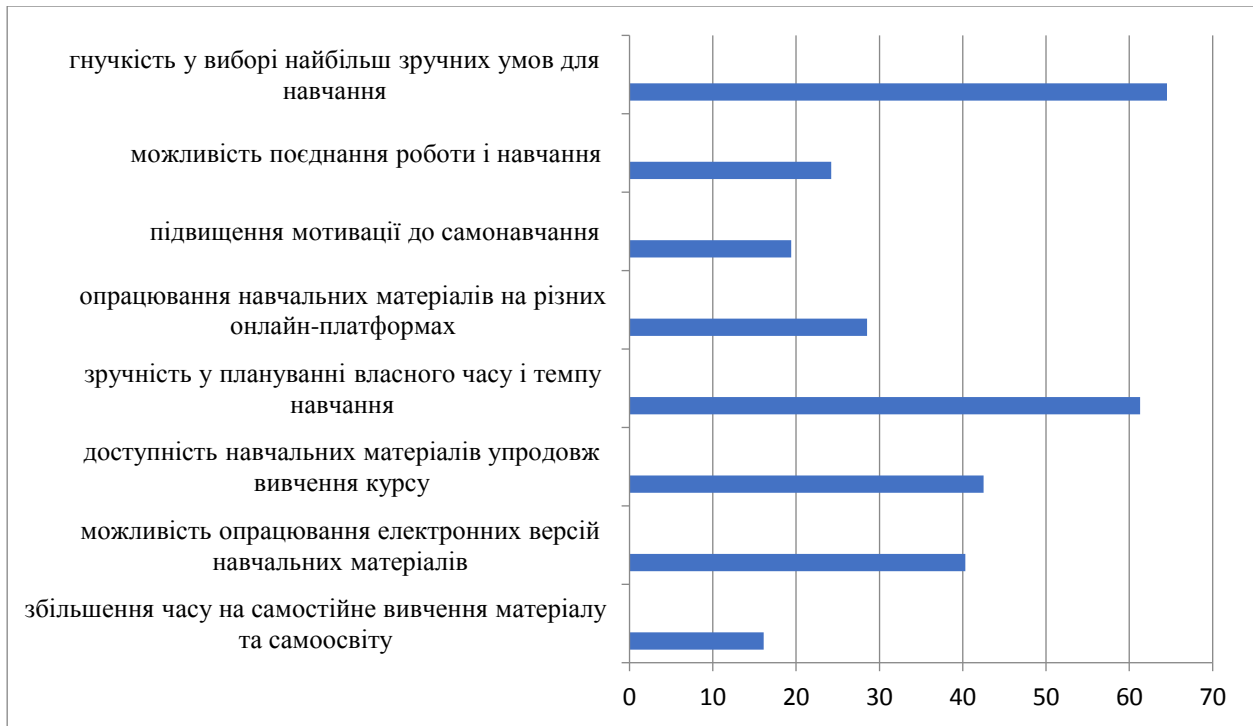

Рис. 6. Переваги дистанційного навчання

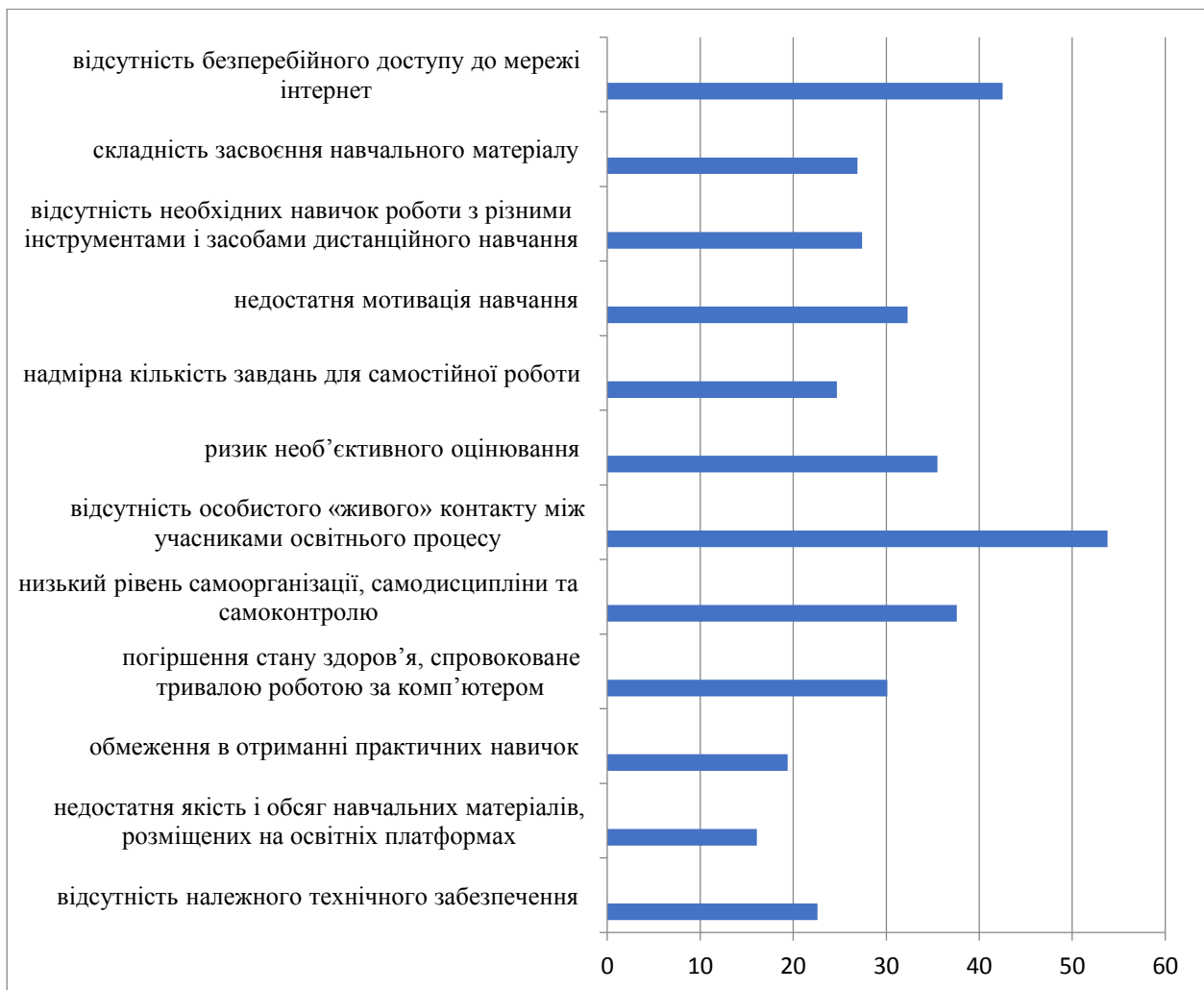

Рис. 7. Недоліки дистанційного навчання

Проведене дослідження уможливило розроблення рекомендацій щодо вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та управління її якістю в умовах дистанційного навчання:

- створення на базі закладу вищої освіти відповідного відділу/підрозділу, який би здійснював адміністрування платформи дистанційного навчання, реєстрацію та надання відповідних функцій користувачам, технічну підтримку і контроль за створенням та наповненням освітньої платформи навчально-методичними матеріалами, координацію спілкування користувачів, моніторинг стану і якості дистанційного навчання; проводив би консультування науково-педагогічних працівників із проблем організації онлайн навчання, наповнення курсів навчально-методичними матеріалами, проведення тестування тощо;

- модернізація матеріально-технічної бази і комп'ютерного обладнання університету, проведення інтернет-комунікацій, облаштування і організація робочих місць, додаткових аудиторій для проведення занять, тренінгів, семінарів, вебінарів, конференцій в онлайн форматі;

- наявність спеціального програмного забезпечення для організації дистанційного навчання на віртуальній освітній платформі закладу вищої освіти, здійснення її постійного оновлення та адаптація до зручного використання користувачами;

- призначення відповідальних осіб з-поміж науково-педагогічних працівників у структурних підрозділах університету (інститути/факультети, кафедри) за якість організації дистанційного навчання та його моніторинг;

- підвищення професійного рівня науково-педагогічних працівників щодо використання цифрових інструментів дистанційного навчання, зокрема шляхом самоосвіти, участі у тренінгах, вебінарах, семінарах тощо;

- створення якісного навчально-методичного забезпечення дисциплін на платформі дистанційного навчання закладу вищої освіти;

- оновлення курсів, силабусів і робочих навчальних програм із урахуванням особливостей онлайн навчання, зокрема змістового наповнення дисциплін, методів і засобів навчання, перевірки та оцінювання знань тощо;

- адаптація змісту та обсягу навчального матеріалу, завдань для самостійної роботи, поточного і підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти до особливостей навчання в онлайн режимі;

- забезпечення зворотного зв'язку зі здобувачами з активним використанням цифрових інструментів дистанційного навчання;

- здійснення постійного моніторингу шляхом опитування науково-педагогічних працівників і здобувачів з метою удосконалення системи дистанційного навчання.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У сучасному інформаційному суспільстві роль цифрових технологій в усіх сферах суспільного життя, а особливо у галузі освіти, стає надзвичайно важливою. Широке запровадження дистанційного навчання, зумовлене необхідністю збереження здоров'я і життя учасників освітнього процесу, обумовило нові виклики перед адміністраціями закладів вищої освіти, науково-педагогічними працівниками і здобувачами, подолання яких потребує згаданих зусиль усіх зацікавлених сторін із використанням новітніх інтерактивних платформ, інформаційних технологій та інноваційних засобів навчання. Означене є необхідною умовою забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців у закладі вищої освіти та запорукою успішної професійної діяльності у майбутньому.

Беззаперечним є той факт, що ринок освітніх послуг зазнав суттєвих змін, викликаних переходом закладів вищої освіти на дистанційний формат навчання, проте системі освіти в цілому вдалось подолати низку проблем і впоратися із складними викликами. Проведене дослідження дало змогу констатувати, що загалом більшість здобувачів вищої освіти виявляє позитивне ставлення до дистанційного навчання (63,4%) і задоволене якістю організації освітнього процесу в дистанційному форматі (74,7%). При цьому найефективнішими інструментами дистанційного навчання, на думку здобувачів, є засоби відеозв'язку Zoom і Google Meet та віртуальні освітні середовища D-learn (d-learn.pnu.edu.ua) і Google Classroom, рівень повної задоволеності якими, за результатами дослідження, продемонстрували 67,2% респондентів. Оцінюючи рівень результативності освітнього процесу в умовах онлайн навчання, лише 11,2% здобувачів відмітили, що він є низьким.

Під час цієї наукової розвідки виявлено, що до переваг дистанційного навчання здобувачі відносять таке: гнучкість у виборі найзручніших умов для навчання, зручність у плануванні власного часу і темпу навчання, доступність навчальних матеріалів, можливість поєднання роботи і навчання, підвищення мотивації й збіль-

шення часу на самоосвіту. Водночас серед недоліків дистанційного навчання визначено ті, що пов'язані із відсутністю особистого «живого» контакту між учасниками освітнього процесу, безперервним доступом до мережі інтернет, із належним технічним забезпеченням і необхідними навичками роботи з різними інструментами дистанційного навчання, зі складністю засвоєння навчального матеріалу й надмірною кількістю завдань для самостійної роботи, недостатньою мотивацією навчання, якістю і обсягом навчальних матеріалів,

розміщених на освітніх платформах, низьким рівнем самоорганізації, самодисципліни та самоконтролю і ризиком необ'єктивного оцінювання, погіршенням стану здоров'я й обмеженнями в отриманні практичних навичок.

Перспективою подальших наукових розвідок є дослідження цифрових інструментів, які доцільно застосовувати у процесі організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти з метою забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

- Аналітична довідка щодо тенденцій організації дистанційного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах карантину у 2020/2021 навчальному році (за результатами онлайн-анкетування учасників освітнього процесу). (2021). Відновлено з https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/ANALITICHNA_DOVIDKA_Opituвання_FPO_ZVO_DSIAO_05.2021.pdf.
- Ілійчук, Л. В. (2022). Управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах дистанційного навчання. В В. В. Іванишин (Ред.), *Сучасні тенденції забезпечення якості підготовки фахівців: проблеми та шляхи їх вирішення в умовах глобалізації та євроекономічної інтеграції* (с. 124–133). Херсон: Олді+.
- Інформаційно-аналітична довідка про результати опитування щодо стану використання технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти України. (2020). Відновлено з https://old.sqe.gov.ua/images/materials/opитування/зво/Опитування_дистанційне%20навчання_ЗВО.pdf.
- Кухаренко, В. М., & Бондаренко, В. В. (Ред.). (2020). *Екстрене дистанційне навчання в Україні*. Харків: КП «Міська друкарня».
- Ягупов, В. В. (Ред.). (2019). *Дистанційне навчання в системі професійно-технічної освіти*. Житомир: Полісся.
- Holmberg, B. A. (2007). Theory of Teaching-Learning Conversations. In M. G. Moore (Ed.), *Handbook of Distance Education* (pp. 69–75). Mahwan, NJ: Erlbaum.
- Kulić, D., & Janković, A. (2022). Teachers' Perspective on Emergency Remote Teaching During COVID-19 at Tertiary Level. *Information Technologies and Learning Tools*, 89 (3), 78–89. Retrieved from <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3>
- Nenko, Y., Kybalna, N., & Snisarenko, Y. (2020). The COVID-19 Distance Learning: Insight from Ukrainian students. *Revista Brasileira de Educação do Campo*, 5, 1–19. Retrieved from <https://doi.org/10.20873/uft.rbec.e8925>
- Policy Brief: Education during COVID-19 and beyond. (2020). Retrieved from https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf.

References

- Analitychna dovidka shchodo tendentsii orhanizatsii dystantsiinoho navchannia u zakladakh fakhovoi peredyshchoi ta vyshchoi osvity v umovakh karantynu u 2020/2021 navchalnomu rotsi (za rezultatamy onlain-anketuvannia uchasnykiv osvitnoho protsesu). (2021). [The analytical report on the trends of the organization of distance learning in the institutions of professional pre-higher and higher education under quarantine conditions in the 2020/2021 academic year (based on the results of an online survey of the participants of the educational process)]. Retrieved from https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/ANALITICHNA_DOVIDKA_Opituвання_FPO_ZVO_DSIAO_05.2021.pdf.
- Holmberg, B. A. (2007). Theory of Teaching-Learning Conversations. In M. G Moore (Ed.), *Handbook of Distance Education* (pp. 69–75). Mahwan, NJ: Erlbaum.
- Iliichuk, L. V. (2022). Upravlinnia yakistiu profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Management of the quality of the future specialists' professional training under the conditions of distance learning]. In V. V. Ivanyshyn (Ed.), *Suchasni tendentsii zabezpechennia yakosti pidhotovky fakhivtsiv: problem ta shliakhy yikhvyrishennia v umovakh hlobalizatsii ta yevroekonomichnoi intehtratsii* [Modern trends in ensuring the quality of training specialist: problems and ways to solve them under the conditions of globalization and European economic integration] (pp. 124–133). Kherson: Oldi+.

- Informatsiino-analitychna dovidka pro rezultaty opytuvannia shchodo stanu vykorystannia tekhnologii dystantsiinoho navchannia u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy [Informational and analytical report on the results of the survey on the state of use of distance learning technologies in higher education institutions of Ukraine].* (2020). Retrieved from [https://old.sqe.gov.ua/images/materials/opytuvannia/zvo/Opytuvannia_dystantsiine% 20навчання_ЗВО.pdf](https://old.sqe.gov.ua/images/materials/opytuvannia/zvo/Opytuvannia_dystantsiine%20navchannia_ZVO.pdf).
- Kukhareno, V. M., & Bondarenko, V. V. (Ed.). (2020). *Ekstrene dystantsiine navchannia v Ukraini [Emergency distance learning in Ukraine]*. Kharkiv: KP "Miska drukarnia".
- Kulić, D., & Janković, A. (2022). Teachers' Perspective on Emergency Remote Teaching During COVID-19 at Tertiary Level. *Information Technologies and Learning Tools*, 89 (3), 78–89. Retrieved from <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3>.
- Nenko, Y., Kybalna, N., & Snisarenko, Y. (2020). The COVID-19 Distance Learning: Insight from Ukrainian students. *Revista Brasileira de Educação do Campo*, 5, 1–19. Retrieved from <https://doi.org/10.20873/uft.rbec.e8925>.
- Policy Brief: Education during COVID-19 and beyond.* (2020). Retrieved from https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf.
- Yahupov, V. V. (Ed.). (2019). *Dystantsiine navchannia v systemi profesiino-tekhnichnoi osvity [Distance learning in the system of professional and technical education]*. Zhytomyr: Polissia.

Стаття надійшла до редакції 08.08.2022